

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Факультет української філології та журналістики
Кафедра історії української літератури і компаративістики

Дипломна робота

магістра

з теми: **ФІЛОСОФСЬКИЙ ТА УКРАЇНОЗНАВЧИЙ КОНТЕКСТ
ДРАМИ ЛЕСІ УКРАЇНКИ «ЛІСОВА ПІСНЯ»**

Виконала: студентка II курсу,
групи Ukrb1-M18
спеціальності 014 Середня освіта
(Українська мова і література)
з додатковою спеціальністю 014
Середня освіта (Мова і література
(англійська)
**Мар'яш (Кириловська) Катерина
Віталіївна**

Керівник: Починок Л.І.,
кандидат філологічних наук,
доцент кафедри історії української
літератури та компаративістики

Рецензент: Шулик П.Л.,
кандидат філологічних наук,
доцент кафедри германських мов
і зарубіжної літератури

ЗМІСТ

Вступ	3
Розділ 1. Постать Лесі Українки в літературному процесі та літературно-критичних студіях	8
1.1. Огляд літературно-критичних досліджень про життєтворчість письменниці	8
1.2. Формування світогляду і творчого стилю Лесі Українки	15
Розділ 2. Історія створення та джерела «Лісової пісні»	24
2.1. Процес зародження та реалізації у драмі творчого задуму письменниці	24
2.2. Традиції європейської модерної драми в «Лісовій пісні»	33
Розділ 3. Українознавчий аспект драми-феєрії Лесі Українки	41
3.1. Фольклорно-міфологічні істоти в народному уявленні	41
3.2. Зображення культури й побуту волинських поліщуків	49
Розділ 4. Філософський контекст драми-феєрії «Лісова пісня»	60
4.1. Розкриття проблеми кохання і зради у драмі	60
4.2. Осмислення категорій добра і зла в «Лісовій пісні»	74
Висновки	83
Список використаних джерел	87

ВСТУП

Актуальність дослідження. Український літературний процес кінця XIX – початку XX ст. нерозривно пов'язаний із складними суспільно-політичними, економічними та духовними процесами і явищами доби, які значною мірою обумовили його своєрідність та творчі шукання окремих митців.

В умовах жорстокої реакції, коли політика царизму нищила будь-які прояви національної свідомості, пригнічувала свободу особистості, сіяла зневіру в можливість позитивних змін, пропагувала індивідуалізм, зречення суспільних ідеалів в ім'я особистого щастя, нівелювала здатність широких мас народу до творчості, глибоких почувань і високих помислів, особливої актуальності в літературі набули ідеї невмирущості народної моралі та духовності, одвічного потягу до прекрасного в природі та в людській душі, неминучої перемоги добра і краси у людському житті.

Саме в цей час драматургія Лесі Українки відкрила нову сторінку в історії української літератури. З-під пера письменниці з'являються оригінальні драматичні твори, наповнені ідеями й образами, породженими новою епохою, які виражені в оригінальних жанрових формах. Драматургія Лесі Українки вражає новизною тем, гостротою філософсько-психологічних конфліктів, філософськими узагальненнями, поетичною красою, високою культурою вірша.

Новаторство письменниці виявилось і в змісті, і в формі драматичних творів. До того в українській літературі переважала соціально-побутова драма. Леся Українка започаткувала філософську та психологічну драму західноєвропейського зразка, з образами широких узагальнень, символічного звучання. Її драматургія – це ціла художня система, багатооб'ємна цілість, з'єднана глибокими внутрішніми зв'язками, ідейно-тематичними задумами.

Новий зміст вимагав оновлення поетики, нових засобів вираження нових жанрових форм. Леся Українка відходить від жанрової регламентації, створюючи своєрідні жанрові сплави з ліричних, епічних і драматичних елементів. Драматичний діалог, лірико-драматична сцена, драматична поема, фантастична драма, драма-казка, драматичний етюд – так визначає сама авторка жанрові різновиди своїх п'єс.

Отже, основними складовими новаторства драматургії Лесі Українки є новизна тем, багатство драматичних жанрів, нова концепція людини, тяжіння до філософської узагальненості, поетичні умовності, символіка, міфологічність, концентрація проблеми і прагнення побачити та осмислити кожне явище у філософсько-ідеологічній площині, гострота філософсько-психологічного конфлікту (конфлікту ідей), висока культура вірша поетичної драми, афористичність мови. А визначальними рисами особистості нового типу у драматургії Лесі Українки є непохитність волі, висота почуттів, одержимість, талант, громадянська мужність, героїзм, непохитність ідейних переконань, волелюбність і почуття гідності, благородство, велич природи та відповідальність.

Саме такі ідеї, характери та проблеми були геніально втілені у драмі-феєрії Лесі України «Лісова пісня», яка стала вершинним досягненням української та світової драматургії.

Історія питання. До осмислення філософського та українознавчого процесу у драмі Лесі Українки «Лісова пісня», у площині загальної характеристики життєтворчості поетеси, зверталось чимало дослідників. Зокрема, вивченню творчості Лесі Українки свої ґрунтовні праці присвятили Г.Аврахов [2], Л.Боднарчук [13], А. Іщук [40], А.Каспрук [41], О.Ковальова [44], Л.Ковтуненко [45], А.Костенко [50], Л.Кулінська [56], Є.Ломонос [66]. А безпосередньо драматургія Лесі Українки стала об'єктом уваги у студіях О.Бабишкіна [5], Л.Кулінської [56], М.Розвозчика [88], О.Ставцького [97] та інші дослідники.

У періодиці та наукових збірниках свої статті, присвячені «Лісовій пісні», у яких якнайповніше втілений аспект філософського та українознавчого процесу, опублікували В.Гнатюк [20], Ф.Давидюк [27–28], В.Кордун [47], Н.Кухта [60], А.Онищук [78], О.Онуфрієнко [79], Л.Орел [80], Л.Скупейко [93], М.Хороб [107]. Дослідники акцентують увагу на життєвій та фольклорній основі «Лісової пісні», на особливостях композиції, поетики та стилістики твору, своєрідності характеротворення людських і міфологічних образів та їх взаєминах, символіці та ідейному змісті драми-феєрії. З'ясування цих питань слугує кращому осмисленню проблеми українознавчого та філософського аспектів у драмі Лесі України «Лісова пісня».

Незважаючи на значну кількість досліджень доволі популярної в українському літературознавстві хрестоматійної драми, єдиного цілісного дослідження філософського й українознавчого контексту у згаданій драмі Лесі Українки немає.

Тому вважаємо особливо **актуальним** звернення до студіювання мотиву філософського й українознавчого аспекту в інтерпретації Лесі Українки, а також до з'ясування художньої вартості та семантичного навантаження характеротипів людей і міфологічних істот, що окреслені у вище згаданій драмі.

Об'єкт дослідження – життєтворчість Лесі Українки, її літературно-естетичні погляди та уподобання, а також – здобутки письменниці в жанрі драматургії.

Предмет дослідження – українознавчий і філософський контекст драми-феєрії Лесі Українки «Лісова пісня» та способи його розкриття в драматичній поемі письменниці.

Мета дипломної роботи – з'ясувати роль філософського й українознавчого контексту у драмі Лесі Українки «Лісова пісня» й окреслити основні засоби його втілення, а також охопити фольклорні характеротипи людей і духовних істот з усіма притаманними їй рисами та взаємозв'язками.

Визначена мета роботи передбачає виконання таких **завдань**:

- вивчити літературно-критичні джерела, в яких студіюються питання творчості Лесі Українки;
- дослідити текст драми-феєрії «Лісової пісні» щодо осмислення у ньому українознавчого і філософського ґрунту;
- з'ясувати роль, місце і повноту розкриття філософського й українознавчого аспекту драми;
- окреслити основні характеротипи людей і міфологічних істот та взаємовідносин між ними, визначити їх символіку і семантичне наповнення;
- з'ясувати проблему філософських категорій добра і зла, кохання і зради у світі людей і міфологічних істот, визначити мотиви та інтереси, які зумовили протистояння світів і розвиток конфлікту у драмі;
- простежити взаємозв'язок та відмінності між різними типами характерів волинських поліщуків і фольклорних істот у драмі Лесі Українки «Лісова пісня».

Методи дослідження. У дипломній роботі використано культурно-історичний метод, герменевтичний, методи порівняльної типології та інтертекстуальності. Це дало можливість дослідити твір Лесі Українки в контексті суспільного та культурного життя України кінця ХІХ – початку ХХ ст., літературних уподобань та духовних ідеалів письменниці, у взаємозв'язку із загальноєвропейським культурно-історичним процесом, а також окреслити особливості поетики драматичних творів Лесі Українки, і зокрема – драми-феєрії «Лісова пісня», на якій яскраво позначилося власне авторське бачення і сприйняття європейської модерної естетики та автентичних народних вірувань.

Практичне значення результатів дослідження полягає в тому, що вони можуть бути використані при підготовці лекційних курсів з історії української літератури у закладах вищої освіти, при створенні посібників для

учнів загальноосвітніх шкіл, при проведенні спецкурсів, спецсеминарів чи факультативів, а також при написанні курсових та дипломних робіт.

Апробація роботи. Дипломну роботу обговорено на засіданні кафедри історії української літератури та компаративістики. Результати дослідження апробовано у формі доповіді на студентській науковій конференції Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (24 квітня 2019 року).

Публікації. За результатами дослідження опубліковано наукову статтю «Філософський та українознавчий контекст драми «Лісова пісня» Лесі Українки» (Збірник наукових праць студентів та магістрантів Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Філологічні науки. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2019. Вип. 12. С. 73–76).

Структура роботи. Наукова робота складається зі вступу, чотирьох розділів, висновків та списку використаних джерел (109 найменувань). Загальний обсяг дослідження – 94 сторінки.

ВИСНОВКИ

Серед драматичних творів Лесі Українки «Лісова пісня» заслужено вважається вершиною творчості письменниці, найповнішим виявом сили її поетичного генія. Драматична феєрія «Лісова пісня» за художньою досконалістю і майстерністю розкриття образів та філософським світобаченням не поступається таким шедеврам світової драматургії, як «Синій птах» Моріса Метерлінка, «Пер Гюнт» Генріка Ібсена, «Затонулий дзвін» Гергарта Гауптмана, «Пан» Кнута Гамсуна, бо відкриває завісу глибокого космосу життя й почуттів своїх героїв у хитросплетінні численних часо-просторових площин і вимірів.

Жанр твору – драма-феєрія – передбачає поєднання реального і фантастичного начал, надзвичайно тонкого ліризму й глибокого драматизму. У драмі зіставляються два світи – гармонійно досконалий (одухотворена природа) та дисгармонійно-примітивний (людське суспільство). Саме це протиставлення і ряд філософських проблем, порушених у творі, дає можливість нам говорити про драму «Лісова пісня» в контексті європейської модерної драми ідей.

Глибока актуальність цього твору полягає в тому, що поетеса закликала до гармонізації взаємин людини з довкіллям, до збереження природи, її краси і багатств, до утвердження всього людяного і прекрасного у людській душі, до перемоги добра над злом, до знищення всього потворного і міщанського, що заважає людині жити повноцінним і змістовним духовним життям, розвивати закладені природою здібності, сприймати і творити високе і прекрасне. Драма сповнена віри в людину, її творчі потенціали, у перемогу прекрасного в людській душі.

Стилістика, композиція, поетика та символіка драми «Лісова пісня» свідчать про те, що вона написана в дусі ідей неоромантизму та неопоганства. Такі ракурси в трактуванні Лесі Українки дозволили охопити

широке коло питань, що торкаються українознавчого і філософського аспектів драми «Лісова пісня» і досі залишається недостатньо осмисленими в українському літературознавстві.

Джерелом натхнення для створення драми-феєрії стала природа та міфологія волинського краю, однак свої враження і знахідки поетеса ґрунтовно переплавила у горнилі власної творчої уяви і, по суті, створила оригінальну авторську візію світу фольклорно-міфологічних істот та його складних взаємостосунків зі світом людей.

Інтенсивний процес написання «Лісової пісні», надзвичайне творче піднесення під час роботи над драмою свідчили про те, що образи, сюжет і композиція твору були виношені і продумані впродовж тривалого часу. Леся Українка давно мріяла воскресити у своїх творах прадавній світ народної міфології, вона глибоко знала, любила і збирала усну народну творчість. Основний план зображення взаємин людей і міфологічних істот у драмі поетеса почерпнула з народних уявлень про зв'язок людського життя з життям міфічних персонажів, що є художньо-містичним втіленням властивостей і проявів різних сил, об'єктів і явищ природи. Причому зв'язки ці розкриваються у складних переходах і змінах.

Стрижнем розвитку дії драми є історія кохання Лукаша і Мавки, представників двох світів – реального й міфологічного, носіїв двох начал, взаємини між якими зображено в метафоричному плані. Зародження кохання, перепетії його розвитку й випробувань, його перемога сповнені символічної значущості й втілюють у собі художні узагальнення філософського плану. Світ Мавки – це краса, воля, духовність, а світ Лукаша – неволя, полон прагматичного, бездуховного життя, і їм не дано здолати ці непримиренні суперечності. Світ Лукаша не визнає світу Мавки як рівного і трактує його в більшості випадків як мертвий, не відчуває тієї справжності, у якій лежить первісна воля.

Питання філософського контексту у драмі також нерозривно пов'язане із боротьбою добра і зла, яка проходить через сюжетну канву, драматургічні колізії та символіку «Лісової пісні».

Найяскравішим втіленням доброти, мудрості, безкорисливості у драмі виступає дядько Лев, який постійно допомагає рідним своєю розсудливістю, дбайливістю, вмiлими ритуальними діями забезпечує рівновагу добрих і злих сил в обох світах. Серед духовних істот втіленням усього ніжного, прекрасного і одухотвореного виступає Мавка, наділена найкращими рисами людяності, вірності, жертвності.

Найбільш суперечливим персонажем драми є Лукаш. Це людина, в душі якої постійно змагаються добро і зло. Через власну безвольність і духовну слабкість він зрікається кохання і свого покликання митця, піддається засмоктуючому впливу буденщини і матеріальних інтересів. Яскравим втіленням яких у драмі є Лукашева мати і Килина, що зображені лицемірними і жорстокими, сварливими й жадібними, нищими і байдужими до всього прекрасного.

Осмилюючи у драмі філософські категорії добра і зла, життя і смерті, любові і ненависті, вірності і зради, піднесеного і ницого, прекрасного і потворного Леся Українка простежує життєвий шлях людини до щастя, добра і краси, який є складним і тернистим, сповненим злетів і падінь, сумнівів і шукань, помилок і прозрінь.

Отже, Леся Українка на фольклорній основі створила надзвичайно поетичну драму-феєрію, яка одночасно сприймається читачем і як висока трагедія, і як твір з глибоким суспільно-філософським змістом. Драма стала результатом тривалого вивчення скарбів народнопісенної і музичної творчості, народної міфології і демонології, звичаїв і повір'їв, була підсумком і реалізацією багаторічних світоглядних шукань і творчих планів письменниці.

Драматична поема Лесі Українки «Лісова пісня» – це шедевр, що, поєднавши фольклорність і філософічність, набув загальнолюдського

звучання, у якому злилися найтонше, наймелодійніше поетичне слово й суворі моральні принципи, за якими Леся Українка будувала власне життя. Це – складний філософський твір, що ґрунтується на відтворенні високих духовних цінностей, від найдавніших часів закладених у народних звичаях і віруваннях, у генетичному і ментальному коді української душі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аврахов Г.Г. Вивчення драми-феєрії «Лісова пісня» в школі. Київ: Радянська школа, 1957. 106 с.
2. Аврахов Г.Г. Художня майстерність Лесі Українки. Київ: Радянська школа, 1964. 233 с.
3. Агеєва В. Їм промовляти душа моя буде: «Лісова пісня» Лесі Українки та її інтерпретації. Київ: Факт, 2002. 224 с.
4. Агеєва В. Поетеса зламу століть. Творчість Лесі Українки в постмодерній інтерпретації. Київ: Либідь, 2001. 264 с.
5. Бабишкін О. Драматургія Лесі Українки. Київ: Держ. вид-во образотворчого мистецтва і муз. літ., 1963. 408 с.
6. Бабишкін О., Курашова В. Леся Українка. Київ: Держлітвидав, 1955. 477 с.
7. Бабишкін О. У мандрівку століть. Слово про Лесю Українку. Київ: Радянський письменник, 1971. 272 с.
8. Бабій Ф. Про назву твору «Лісова пісня» та імена її персонажів. *Дивослово*. 1995. № 2. С. 10–15.
9. Барабан Л. Драматургія Лесі Українки за рубіжем. *Слово і час*. 1995. № 3. С. 43–49.
10. Баранова В. Неоромантичне досвіття «Лісової пісні» Лесі Українки. *Українська мова та література в школі*. 2005. № 3. С. 30–35.
11. Бичко А. Леся Українка: світоглядно-філософський погляд. Київ: Укр. центр духовної культури, 2000. 186 с.
12. Білецький О. Леся Українка і російська література 80-90-х років. *Зібрання праць у 5-ти томах*. Київ: Наукова думка, 1965. Т. 4: Російська література та російсько-українські літературні зв'язки. 1966. С. 602–622.
13. Боднарчук Л. Колиска поетичного генія Лесі Українки. *Дивослово*. 1996. № 3. С. 60–62.

14. Борисюк Т. «Лісова пісня» Лесі Українки і «Затоплений дзвін» Гергарта Гауптмана. *Слово і час*. 1990. № 3. С. 15–20.
15. Борисюк Т. Мавка у творчості Івана Франка і Лесі Українки: [Типологія чи контактні зв'язки? *Українське літературознавство*. Респ. міжвід. наук. збірник. Вип. 50. 1988. С. 60–67.
16. Борисюк Т. Фольклор і міфологія «Лісової пісні» Лесі Українки. *Народна творчість та етнологія*. 1991. № 2. С. 31–40.
17. Вишневіська Н. Лірика Лесі Українки. Текстологічні дослідження. Київ: Наукова думка, 1976. 295 с.
18. Волинський П.К. Людина і природа. Єдність і суперечності. («Лісова пісня» Лесі Українки). *Радянське літературознавство*. 1978. № 1. С. 42–55.
19. Герус Л. Використання проективної технології під час вивчення «Лісової пісні». *Українська мова і література*. 2005. № 7. С. 23–24.
20. Гнатюк В.М. Останки передхристиянського релігійного світогляду наших предків Українці: Народні вірування, повір'я, демонологія. Київ: Либідь, 1991. С. 385–388.
21. Гнатюк Л. Виявити спорідненість письменників на філософському та образно-стильовому рівні: Урок компаративного аналізу за п'єсами М. Метерлінка «Синій птах» і Лесі Українки «Лісова пісня». *Всесвітня література в середніх навчальних закладах України*. 2007. № 4. С. 38–40.
22. Гозенпуд А. Поетичний театр: Драматичні твори Лесі Українки. Київ: Мистецтво, 1947. 302 с.
23. Головаха І. Суспільно-політичні і філософські погляди Лесі Українки. Київ: Держлітвидав, 1953. 212 с.
24. Гончар О. Наша Леся. *Письменницькі роздуми*. Київ: Дніпро, 1980. С. 41–68.
25. Горохович А. Поетика Лесі Українки та її афоризми. Вінніпег: Накладом т-ва «Волинь», 1980. 145 с.

26. Гузар З. До характеристики образу Мавки: Деякі аспекти проблемного вивчення твору. *Українське літературознавство*. Респ. міжвід. наук. збірник. Вип. 29. 1977. С. 98–101.
27. Давидюк В. Первісна міфологія українського фольклору. Луцьк: Вежа, 1997. С. 141–172.
28. Давидюк В. Позатекстова міфологічна символіка «Лісової пісні». *Дивослово*. 1994. № 2. С. 6–9.
29. Дейч О. Дорогою дружби. Київ: Дніпро, 1977. 312 с.
30. Демська Л. «Лісова пісня» Лесі Українки. Спроба естетичного аналізу. *Українська мова та література*. 1999. Ч. 45. С. 12.
31. Демська-Будзуляк Л. Драма свободи в модернізмі: Пророчі голоси драматургії Лесі Українки. Київ: Академвидав, 2009. 184 с.
32. Дмитренко М. Фольклорно-міфологічна образність у структурі «Лісової пісні» Лесі Українки. *Народна творчість та етнографія*. 1983. № 3. С. 60–69.
33. Дончук Т.В. Леся Українка «Лісова пісня»: «Не можеш ти своїм життям до себе дорівнятись». *Вивчаємо українську мову та літературу*. 2007. № 6. С. 18–21.
34. Драй-Хмара М. Леся Українка. Життя і творчість. Київ: Держлітвидав України, 1926. 126 с.
35. Драч І. Слово про Лесю. *Духовний меч: Літературно-критичні статті та есе*. Київ: Радянський письменник, 1983. С. 65–74.
36. Дробот Н. Урочище Нечимне – колиска «Лісової пісні»: Історія написання твору. *Українська мова та література*. 2013. Ч. 5. С. 15–22.
37. Журавська І. Леся Українка та зарубіжні літератури. Київ: Видавництво Академії наук УРСР, 1963. 232 с.
38. Зеров М. Леся Українка: Критико-біографічний нарис. Київ: Книгоспілка, 1924. 64 с.
39. Ігнатенко М. Леся, ми і європейська культура ХХ ст. *Слово і час*. 1995. № 3. С. 49–54.

40. Іщук А. Леся Українка: Критико-біографічний нарис. Київ: Держлітвидав, 1950. 116 с.
41. Каспрук А. Леся Українка: Короткий біографічний нарис. Київ: АН УРСР, 1960. 125 с.
42. Каспрук А. Леся Українка: Літературний портрет. Київ: Держлітвидав, 1958. 103 с.
43. Килимник С. Український рік у народних звичаях в історичному освітлені. Київ: Обереги, 1994. 114 с.
44. Ковальова О. Леся Українка: Вибір модернізму. *Дивослово*. 1995. № 2. С. 21–23.
45. Ковтуненко Л.В. Життя і творчість Лесі Українки. Цикл уроків у 10 кл. *Вивчаємо українську мову та літературу*. 2007. № 36. С. 12–19.
46. Комар Л. «Лісова пісня» Лесі Українки і «Зачароване коло» Люціана Риделя. *Слово і час*. 1993. № 5. С. 65–67.
47. Кордун В.М. Фольклорно-міфологічна образність у структурі «Лісової пісні» Лесі Українки. *Народна творчість та етнографія*. 1983. № 3. С. 60–65.
48. Косач-Кривинюк О.П. Леся Українка: Хронологія життя і творчості. Київ: Дніпро, 1971. 928 с.
49. Костенко А. Леся Українка. Київ: А.С.К., 2006. 512 с.
50. Костенко А.І. Леся Українка: Художньо-документальна біографія. Київ: Дніпро, 1985. 393 с.
51. Костенко А. Співачка досвітніх вогнів. Київ: Веселка, 1971. 223 с.
52. Костенко М. Проблематика та ідейний зміст «Лісової пісні». *Українська мова і література в школі*. 1971, № 2. С. 42–52.
53. Костюченко В. Гартоване слово: З естетичних поглядів Лесі Українки. Київ: Дніпро, 1968. 141 с.
54. Криловець А. Українська література перших десятиріч ХХ століття: Філософські проблеми. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2005. 256 с.

55. Кузякина Н. Леся Українка и Александр Блок: Литературно-критический очерк. Київ. Радянський письменник, 1980. 167 с.
56. Кулінська Л.П. Поетика Лесі Українки. Київ: Вид-во Київського університету, 1967. 257 с.
57. Кулінська Л. Проза Лесі Українки. Київ: Вища школа, 1976. 167 с.
58. Кулінська Л.П. У світі ідей та образів: Особливості поетики Лесі Українки. Київ: Дніпро, 1971. 223 с.
59. Кухалашвілі К. Леся Українка – публіцист. Київ: Дніпро, 1965. 248 с.
60. Кухта Н. Народноказкова основа «Лісової пісні» Лесі Українки *Дивослово*. 1997. № 4. С. 28–30.
61. Ласло-Куцюк М. Леся Українка і Гергарт Гауптман. *Велика традиція: Українська класична література в порівняльному висвітленні*. Бухарест: Критеріон, 1979. С. 236–258.
62. Ленська С. На зламі століть. Матеріали до оглядової теми «Літературний процес кінця ХІХ століття». *Українська мова та література*. 2002. № 44. С. 3–4
63. Леся Українка. Сюжети з життя в ілюстраціях і документах: Фотокнига / автори-упоряд. Н. Чіп, І. Веремєєва. Київ: Спалах, 2001. 167 с.
64. Леся Українка: Життя і творчість у документах, фотографіях, ілюстраціях: Альбом / укл. Гуць М., Россошинська В. Київ: Вища школа, 1988. 158 с.
65. Літературознавчий словник-довідник / за ред. Р.Т.Гром'яка, Ю.І.Коваліва, В.І.Теремка. Київ: ВЦ «Академія», 2007. 752 с.
66. Ломонос Є.О. Вивчення творчості Лесі Українки: посібник для вчителів. Київ: Радянська школа, 1987. 206 с.
67. Мазур І.П. Розгляд драми-феєрії Лесі Українки «Лісова пісня». *Українська мова та література*. 1985. № 2. С. 44–51
68. Марко В. «Лісова пісня»: взаємодія цінностей. *Дивослово*. 2011. № 2. С. 38–43.

69. Масенко Л. У Вавилонському полоні: Тема національної та соціальної неволі у драматургії Лесі Українки. Київ: Соняшник, 2002. 152 с.
70. Мержвинський В. Поетика заголовків драматичних творів Лесі Українки. *Слово і час*. 2007. № 2. С. 31–40.
71. Микитась В. Проти фальсифікації спадщини Лесі Українки. Київ: Наукова думка, 1974. 160 с.
72. Мірошниченко Л. Генезис «Лісової пісні» Лесі Українки: Зародження образів. *Українська мова та література*. 2004. Ч. 25–28. С. 66–71.
73. Мірошниченко Л. Над рукописами Лесі Українки: Нариси з психології творчості та текстології. Київ: КНУ, 2001. 263 с.
74. Мірошниченко Л. «...Я тут гауптманівкою стала». *Леся Українка. Життя і тексти*. Київ: Смолоскип, 2011. С. 111–120.
75. Міщенко Л. Леся Українка в літературному житті. Київ: Дніпро, 1964. 262 с.
76. Міщенко Л.І. Леся Українка. Київ: Радянська школа, 1986. 182 с.
77. Обжирко Н.Я. Характеристика образів «Лісової пісні» в 9 кл. *Література в школі*. 1958. № 2. С. 40–48.
78. Онищук А. Матеріали до гуцульської демонології. *Матеріали до української етнології НТШ*, Львів, 1909. С. 46–54.
79. Онуфрієнко Л. Головні світоглядно-філософські засади лірики Лесі Українки. *Українська література в ЗОШ*. 1999. № 6. С. 31–35.
80. Орел Л. Лісова пісня – очима етнографа. *Освіта*. 2001. 12–19 вересня. С. 13.
81. Осяк І. З вогнем Прометея. Про творчість Лесі Українки. Київ: Радянська школа, 1969. 184 с.
82. Павличко С. Теорія літератури. Київ: Вид-во Соломії Павличко «Основа», 2002. 679 с.
83. Плітка В. Образ Килини з погляду екзистенціальних проблем життя: «Лісова пісня» Лесі Українки. *Слово і час*. 2005. № 8. С. 20–25.
84. Поліщук Я. Візійний простір раннього українського модернізму.

- Українська мова та література*. 2000. № 43. С. 11–12.
85. Поліщук Я «Лісова пісня» Лесі Українки: неопоганство і семантика міфу. *Дивослово*. 2000. № 3. С. 2–7.
86. Поліщук Я. Міфологічний горизонт українського модернізму. Івано-Франківськ: Лілея – НВ, 2002. 392 с.
87. Рильський М. Слово про Лесю Українку. *Леся Українка в школі*: посібник для вчителів. Київ: Радянська школа, 1966. С. 7–24.
88. Розвозчик М. Мавка – новий тип особистості у драмі-феєрії Лесі Українки «Лісова пісня». *Всесвітня література та культура в навчальних закладах України*. 2000. № 3. С. 33–35.
89. Рудик Н.Т. Про виховну силу «Лісової пісні» Лесі Українки. *Українська мова і література в школі*. 1963 № 6–7. С. 61–66.
90. Сабітова О.І. Леся Українка. «Лісова пісня». Урок літератури у 10 класі *Вивчаємо українську мову та літературу*. 2006. № 6. С. 21–23.
91. Савченко О. «Фантазіє! Ти чарівна...»: сторінками драми-феєрії Лесі Українки «Лісова пісня». *Українська мова і література*. 2005. № 2. С. 38–40.
92. Святовець В. Епістолярна спадщина Лесі Українки. Київ: Вища школа, 1981. 184 с.
93. Скупейко Л. Казка і міф у драмі Лесі Українки «Лісова пісня». *Слово і час*. 2000. № 8. С. 55–65.
94. Скупейко Л.І. Міфопоетика «Лісової пісні» Лесі Українки. Київ: Фенікс, 2006. 416 с.
95. Скупейко Л. Форми художнього часу в «Лісовій пісні» Лесі Українки. *Слово і час*. 2005. № 8. С. 16–20.
96. Солдатова Я. «Лісова пісня» – шедевр. Чому? 10 кл. *Урок Української*. 2003. № 5–6. С. 44–46.
97. Ставицький О. Леся Українка. Київ: Дніпро, 1970. 223 с.
98. Стомат Т.В. Всесильний Пан панує в серці людини: За твором «Лісова пісня» Лесі Українки та «Пан» Кнута Гамсуна. *Українська література в*

- загальноосвітній школі*. 2003. № 20–21. С. 10–11.
99. Сушевський Б. «Лісова пісня» Лесі Українки – гімн красі рідного Полісся, шедевр нової драматургії. Два світи в драмі. *Українська мова та література в школі*. 2001. Ч 6. С. 10–11.
100. Тарановська Г.М. Роль діалогу у творенні характеру: До вивчення «Лісової пісні» Л.Українки в школі. *Українська мова і література в школі*. 1982. № 2. С. 29–35.
101. Томашук Л. Міфопоетичний світ «Лісової пісні» Лесі Українки: матеріали до уроку. *Вивчаємо українську мову та літературу*. 2012. № 11. С. 20–24.
102. Турган О. Міфопоетична семантика зооморфних образів у художній системі Лесі Українки. *Слово і час*. 2005. № 8. С. 9–15.
103. Українка Леся. Лірика. Драми. Київ: Дніпро, 1986. 415 с.
104. Українка Леся. Зібрання творів: у 12 т. Київ: Наукова думка, 1975 – 1979.
105. Франко І. Леся Українка. *Твори*: в 50 т. Київ: Наукова думка, 1976. Т. 31: Літературно-критичні праці (1897 – 1899). 1981. С. 264–371.
106. Хилюк М. Цвіт душі мого народу: Фольклор і міфологія поліщуків у драмі-феєрії Лесі Українки «Лісова пісня». *Дивослово*. 2004. № 11. С. 43–45.
107. Хороб М. Фольклорно-міфологічна основа драми «Лісова пісня» Лесі Українки. *Зарубіжна література в навчальних закладах*. 2002. № 2. С. 33–38.
108. Шатровська Г.І. «Зачарував мене сей образ на весь вік»: цикл уроків з вивчення «Лісової пісні» Лесі Українки. *Вивчаємо українську мову та літературу*. 2005. № 19. С. 46–59.
109. Яценко Н. «Лісова пісня» у контексті драматичних творів Лесі Українки. *Радянське літературознавство*. 1987. № 9. С. 49–56.